

De verborgen kracht van ouderbetrokkenheid in het mbo: lessen uit Estland

In Nederland is ouderbetrokkenheid een gegeven in het basis- en voortgezet onderwijs, maar in het mbo lijkt deze betrokkenheid vaak op de achtergrond te raken. De nadruk in het mbo ligt traditioneel meer op de zelfstandige beroepsontwikkeling van studenten, waarbij de rol van ouders op de achtergrond is. Toch wijst onderzoek uit dat ouderbetrokkenheid ook in het mbo een positieve invloed kan hebben op de studieprestaties, de motivatie en het welzijn van studenten. Ondanks dit potentieel blijft ouderbetrokkenheid in de mbo-praktijk vaak slechts bij losse initiatieven. **EEFJE LUIJF, BERBER LANGELAAN**

Bij Vonk, waar ik (Eefje) werkzaam ben als docent en teacher leader in het mbo, ervaren deze uitdagingen rondom ouderbetrokkenheid ook. Een groep ouders bleek, ondanks onze herhaalde inspanningen, moeilijk te betrekken bij het leerproces van hun kind. Dit gebrek aan betrokkenheid beperkte niet alleen de samenwerking tussen ouders, studenten en docenten, maar verergerde ook structurele problemen die rechtstreeks van invloed waren op de aanwezigheid, de beroepshouding en motivatie van onze studenten.

In het kader van mijn masteropleiding Professioneel Meesterschap aan de Hogeschool van Amsterdam, heb ik in oktober 2024 deelgenomen aan een onderwijskundige studiereis naar Estland. Met de ambitie om ouderbetrokkenheid binnen Vonk te versterken, heb ik tijdens deze reis vooral gekeken hoe het Estse beroepsonderwijs, dat internationaal bekendstaat om zijn hoge kwaliteit, ouderbetrok-

kenheid in het mbo benadert en vormgeeft.

Een bijzonder inspirerende ervaring daarbij was ons bezoek aan de Tallinna Teeninduskool, een toonaangevende vakschool in Tallinn. Deze school, vergelijkbaar met het Nederlandse mbo, biedt opleidingen in de hospitality- en

dienstverleningssector, waaronder Schoonheidsverzorging, Catering, Toerisme en Retail. Tijdens ons bezoek spraken we met studenten, docenten en met de bevoegde schoolleider Kristi Tarik. Het werd ons duidelijk hoe Estse ouders een actieve rol spelen in cruciale momenten van het onderwijs van hun kind, zoals het

Studenten van de master Professioneel Meesterschap in Estland

kiezen van een specialisatie of stage. Ook hebben we de literatuur op dit onderwerp verkend. In dit artikel vergelijken we het Estse beroeps-onderwijs met het Nederlandse mbo. We laten zien hoe communicatie tussen ouders en scholen in Estland bijdraagt aan een sterkere gemeenschap en we reflecteren op waardevolle lessen die toepasbaar kunnen zijn in het Nederlandse mbo.

ONDERWIJSSTRUCTUUR EN BEROEPSONDERWIJS

De onderwijssystemen van Nederland en Estland verschillen aanzienlijk. In Estland omvat het basisonderwijs de leeftijden van 7 tot 16 jaar, wat in Nederland wordt opgedeeld in de basisschool en (onderbouw van) het voortgezet onderwijs. Na de basisschool kiezen de leerlingen tussen beroepsonderwijs of de universiteit. Het Estse beroeps-onderwijs bevat geen verplichte

Interieur Tallinna Teeninduskool

burgers. Opleidingen zoals verpleegkunde of beveiliging vereisen volgens het Estse systeem een volwassen benadering, passend bij de aard van deze beroepen. Een ander opvallend verschil is dat in Estland verder leren na het 17e jaar niet verplicht is. Het land kent geen startkwalificatieplicht zoals we die in Nederland kennen.

ONDERWIJS IS ONZE RELIGIE

Het Estse onderwijssysteem staat bekend om zijn hoge kwaliteit en innovatieve methoden. De uitdrukking 'Education is our religion' wordt vaak geassocieerd met Estland en weerspiegelt de diepgewortelde waarde die de Estse samenleving hecht aan onderwijs. Onderwijs wordt er niet gezien als een verplichting, maar als een fundamentele pijler van de samenleving. Dit komt ook tot uiting in de hoge status en het aanzien waarmee leraren in Estland als beroepsgroep worden gewaardeerd. In de afgelopen vijf jaar is de maatschappelijke waardering voor het lerarenberoep in Estland zelfs gestegen, mede dankzij aanzienlijke investeringen in onderwijs en in de professionalisering van leraren. Dit heeft geleid tot een

verbeterde onderwijskwaliteit en een versterkte positie van docenten in de samenleving. In Nederland daarentegen laat de waardering voor het leraarsberoep al jaren een dalende trend zien, met een publieke beoordeling die niet hoger komt dan een krappe voldoende. Deze verschillen in status en waardering tussen de twee landen spelen een rol in hoe de relatie tussen ouders en scholen wordt vormgegeven en welke kansen er zijn voor een effectieve samenwerking met ouders.

SAMENWERKING TUSSEN THUIS EN SCHOOL

In Estland vormt een sterke band van wederzijds vertrouwen en betrokkenheid de basis voor een succesvolle samenwerking tussen thuis en school. Sinds de onafhankelijkheid in 1991, na de val van de Sovjetunie, heeft het land ingrijpende sociale, economische en politieke hervormingen doorgevoerd. Dit heeft geresulteerd in veel autonomie voor scholen om hun onderwijs en lesprogramma's vorm te geven. Daarbij heeft de grote betrokkenheid van ouders en lokale gemeenschappen bij de opbouw van het onderwijs bijgedragen aan een unieke en effectieve onderwijsaanpak.

Een essentieel aspect van het Estse onderwijssysteem is het bevorderen van zelfstandigheid bij studenten, met actieve ondersteuning van thuis. Ouders houden in Estland bijvoorbeeld toezicht tijdens de 'thuiswerkdagen'. Dit is één dag per week waarop leerlingen en studenten niet op school, maar thuis aan schoolopdrachten werken. Deze aanpak, die we op de Estse basisscholen zagen is ook in het onderwijsprogramma van Tallinna Teeninduskool opgenomen. Deze geleidelijke introductie tot zelfstandigheid helpt studenten vanaf jonge leeftijd hun metacog- »

VERSLAG VAN EEN ONDERWIJSKUNDIGE STUDIEREIS NAAR ESTLAND

algemene vakken zoals Nederlands, rekenen en burgerschap. In plaats daarvan varieert het curriculum per opleiding, en zijn vakken zoals taal of rekenen alleen onderdeel van het programma als ze relevant zijn voor het beroepsprofiel. Sommige opleidingen hanteren een selectieprocedure, en voor vakgebieden die te maken hebben met medicatie, gezondheid of veiligheid, geldt een minimumleeftijd van achttien jaar. Volgens Kristi heeft dit te maken met de verantwoordelijkheden die deze studenten dragen voor patiënten of

Effe Luij voor de Tallinna Teeninduskool

nitieve vaardigheden en zelfredzaamheid ontwikkelen. Dit vereist nauwe afstemming tussen ouders en scholen om een productieve invulling van deze dagen te kunnen waarborgen. Ouders worden zo medeverantwoordelijke voor het studiesucces van de student.

DE OUDERAVONDEN BIJ VONK KENDEN EEN ONGEKENDE OPKOMST

Volgens Kristi is er een sterke cultuur van formele en informele communicatie tussen ouders en docenten in Estland. Deze communicatie bevordert een gemeenschapsgevoel en kadert het succes van studenten als een gedeelde verantwoordelijkheid tussen school en thuis. Deze zogenaamde 'driehoeksrelatie' tussen ouders, school en student zorgt ervoor dat ouders betrokken zijn. Kristi legt uit dat ouderbetrokkenheid bij Tallinna Teeninduskool structureel en

Professioneel Meesterschap

De master Professioneel Meesterschap van de Hogeschool van Amsterdam is speciaal ontwikkeld voor (mbo-)docenten die hun onderwijskundige leiderschapsvaardigheden willen verdiepen. Deze masteropleiding biedt kennis en tools om onderwijsvernieuwing en organisatieontwikkeling te stimuleren, zowel zelfstandig als binnen een team of organisatie. Het programma legt de nadruk op de ontwikkeling als teacher leader en combineert evidence-based onderwijstheorie met praktijkgerichte toepassingen. Samenwerking, inspiratie en het realiseren van duurzame impact staan daarbij centraal.

zorgvuldig wordt georganiseerd. Zo wordt er elk jaar in september een ouderavond gehouden voor de ouders van eerstejaars studenten. Vanwege de grote opkomst en de persoonlijke benadering wordt deze bijeenkomst opgesplitst in twee sessies om alle ouders in de conferentiezaal te kunnen ontvangen. Daarnaast organiseert het team van coaches in de laatste week van elke onderwijsperiode online ouderbijeen-

komsten. Deze praktijkvoorbeelden laten zien hoe ouderbetrokkenheid systematisch en doelbewust in het onderwijs kan worden vormgegeven.

CULTURELE CONTEXT EN UITDAGINGEN

Het vergelijken van ouderbetrokkenheid tussen Nederland en Estland is complex, aangezien diepgewortelde culturele en historische verschillen de beide onderwijspraktijken voortdurend beïnvloeden. Dit betekent dat succesvolle voorbeelden uit andere landen nooit één-op-één kunnen worden overgenomen met dezelfde resultaten. In Estland, bijvoorbeeld, lijkt ongewenst gedrag onder studenten minder vaak voor te komen dan in het Nederlandse mbo. Volgens Kristi is dit deels te verklaren door de sterke culturele normen en waarden die in Estland gelden. Daarnaast kent Estland geen startkwalificatieplicht, waardoor alleen studenten die bewust voor een opleiding kiezen deel uitmaken van het onderwijs. Dit resulteert wellicht in een meer gemotiveerde groep studenten. Voordat good practices van andere landen worden overgenomen, is het dus belangrijk om te begrijpen hoe

deze zijn ingebed in hun oorspronkelijke setting. Alleen zo kunnen we duurzame en effectieve verbeteringen realiseren.

CONCLUSIE: OUDERS ALS STRUCTURELE PARTNERS IN HET MBO

De vergelijking met Estland biedt het mbo waardevolle inzichten. Zo kunnen we leren van de sterke nadruk op gezamenlijke verantwoordelijkheid bij de opvoeding en de expliciete aandacht en begeleiding die Estland biedt tijdens de ontwikkeling naar volwassenheid. Een opvallende conclusie uit deze verkenning is hoe sterk in Nederland de aanname leeft dat jongvolwassenen automatisch overweg kunnen met de vrijheden en verantwoordelijkheden van volwassenheid. We leggen in Nederland de nadruk op persoonlijke ontwikkeling en zelfredzaamheid, waarbij van ouders wordt verwacht dat zij geleidelijk een stap terugdoen naarmate hun kinderen ouder worden. Dit vraagt om een

hernieuwde waardering van de rol van ouders in het mbo met een meer structurele betrokkenheid van ouders als partners in het leerproces.

PRAKTIJKCASUS VONK

Geïnspireerd door de Estse aanpak organiseerden mijn collega's en ik een ouderavond nieuwe stijl, gericht op het actief betrekken van ouders bij het leerproces van hun kinderen. Tijdens deze avonden namen we de tijd om ouders niet alleen te informeren, maar ook praktische handvatten te bieden om hun kinderen te ondersteunen tijdens de uitdagende stageperiode. We kozen bewust voor een interactieve aanpak waarin ouders een actieve rol kregen als partners in het onderwijs. Zo traden ouders op als medebeoordelaars tijdens een toets waarin studenten hun culinaire creaties presenteerden en fungeerden zij als 'patiënt' tijdens sessies waarin studenten verpleegtechnische vaardigheden oefenden.

Het resultaat was overweldigend positief. De ouderavonden kenden een ongekennde opkomst, inclusief ouders die we normaal gesproken lastig konden bereiken. Ouders waren zichtbaar nieuwsgierig en betrokken. Veel ouders gaven aan zich voor het eerst echt verbonden te voelen met wat hun kinderen leren en bereiken. Studenten straalden trots en kregen de kans om hun beroepshouding te tonen in een omgeving van ouders, docenten en begeleiders. Deze aanpak creëerde niet alleen verbinding, maar versterkte ook het vertrouwen en de samenwerking tussen alle betrokkenen. ■

- EEFJE LUIJF IS STUDENT AAN DE MASTER-OPLEIDING PROFESSIONEEL MEESTERSCHAP AAN DE HOGESCHOOL VAN AMSTERDAM EN WERKT ALS DOCENT BIJ VONK BINNEN DE AFDELING ZORG-HAARVERZORGING IN DEN HELDER EN SCHAGEN;

Geraadpleegde bronnen:

- > Bakker, J., Denessen, E., Dennissen, M., & Oolbekkink-Marchand, H. W. (2013). *Leerkrachten en ouderbetrokkenheid: Een review-studie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren daarbij kunnen vervullen*. Radboud Universiteit.
- > Boonk, L., Gijselaers, H. J. M., Ritzen, H., & Brand-Gruwel, S. (2018). A review of the relationship between parental involvement indicators and academic achievement. *Educational Research Review*, 23, 1-16. doi.org/10.1016/j.edurev.2018.02.001
- > Boonk, L. M., Gijselaers, H. J., Ritzen, H., & Brand-Gruwel, S. (2022). Student-perceived parental involvement as a predictor for academic motivation in vocational education and training (VET). *Journal of Vocational Education & Training*, 74(2), 187-209. doi.org/10.1080/13636820.2020.1745260
- > Cörvers, F., Mommers, A., van der Ploeg, S., & Sapulete, S. (2017). *Status en imago van de leraar in de 21ste eeuw* (ROA Reports No. 005). ROA. <https://doi.org/10.26481/umarep.2017005>
- > Hornby, G., & Lafaele, R. (2011). Barriers to parental involvement in education: An explanatory model. *Educational Review*, 63(1), 37-52. doi.org/10.1080/00131911.2010.488049
- > Saner, E. (2024, March 27). Free lunches, brain breaks and happy teachers: Why Estonia has the best schools in Europe. *The Guardian*. Retrieved October 18, 2024, from www.theguardian.com

- BERBER LANGELAAN IS DOCENT AAN HOGESCHOOL VAN AMSTERDAM EN WERKT ALS ONDERZOEKER BIJ HET KENNISCENTRUM VAN DE FACULTEIT ONDERWIJS EN OPVOEDING.

Student aan de Tallinna Teeninduskool